
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

PAMFLET

26097

DE
BURGERWAPENING

VOORGESTELD ALS PLIGT,

IN EENE REDEVOERING,

IN DE VERGADERING VAN AMSTERDAMS TWEDE DEPARTEMENT
DER MAATSCHAPPIJ: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN,

GEHOUDEN DOOR

J. Teissedre l'Ange.

—
UITGEGEVEN TEN VOORDEELE VAN VERMINKTEN EN
NAGEBLEVENEN DER GESNEUVELDEN IN DEN
KRIJG TEGEN OPROER EN GEWELD.

III

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

LIBRARY

PHOENIX

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY
PHOENIX, ARIZONA

1910

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY
PHOENIX, ARIZONA

The University of California

DE
BURGERWAPENING
VOORGESTELD ALS PLIGT.

DE
BURGERWAPENING

VOORGESTELD ALS PLIGT,

IN EENE REDEVOERING,

op den tienden van Slagmaand,

IN DE VERGADERING VAN AMSTERDAMS TWEEDE DEPARTEMENT
DER MAATSCHAPPIJ: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN,

GEOUDEN DOOR

26097

J. TEISSEDE L'ANGE.

Vaorgebadan an het gemeentebestuur
der Stad Amsterdan, doorden
ondergeschekende al'sitgeners
van dit werk. ten valdaening
aanvoert 6 van de Wet van 25 Janu-
ary 1817.

AMSTERDAM,

TEN BRINK & DE VRIES.

Amsterdan den 3 Dec 1830.

1830.

Ten Brink & de Vries

Dit werk is gedrukt ten drukkerij
van den ondergeschekende alhier
Amsterdan den 3 Dec 1830.

L. Spin

VOORBERIGT.

Deze Redevoering, met warmte voorgedragen en met geestdrift aangehoord, gaf aanleiding tot een dringend verzoek der Vergadering, dat zij door den druk algemeen worden mogt. De Heer C. A. SPIN bood kosteloos zijne pers aan, en, daar tevens de wensch werd geuit, dat de uitgave dienen zoude voor de verminkten en nageblevenen der gesneuvelden in den krijg tegen oproer en geweld, stemde de Heer J. TEN BRINK Gz. als Medebestuurder tegenwoordig, en alzoo ter

*uitgave van zelve aangewezen, edelmoedig toe ;
en de Redenaar heeft daardoor, boven het onver-
getelijk zielsgenot, dat het medegevoel zijner
Toehoorders hem gaf, het duurzamer genoe-
gen, van eene aanzienlijke som te storten in
het Fonds, tot bovengemeld einde bestemd.*

DE
BURGERWAPENING
VOORGESTELD ALS PLIGT.

M. H. BESTUURDERS EN LEDEN DER MAATSCHAPPIJ TOT NUT
VAN 'T ALGEMEEN, EN GIJ ALLEN, DIE HIER TEGEN-
WOORDIG ZIJT, GEËERDE HOORDERS!

In eene der zalen van het Trippenhuys, waar de roem van het Nederlandsch penseel ten toon wordt gespreid, trok veelmalen mijn oog eèn krachtig tafereel, waarop eene zwaan, wit als sneeuw, haar nest met eijeren tegen 'eenen hond verdedigt, die, uit den stroom opschietende, de beangste moeder begrimt. Ziet die stevige pooten en daar tusschen het nest; ziet het gansche ligchaam daarover heen gebogen, dien uitgerekten hals, dien blazenden snavel, dat vlammend oog; ziet de geheele kracht der verdediging tegen den vermetelen aanval. De dog, hoe hij ook blaffe, al zwemt hij moedig aan, al spert hij den vuurrooden bek, al toont hij de scherpe tanden, al dreigt hij met gespierden klaauw, hij zal het nest niet verder naderen;

de vlerken van de zwaan slaan hem lam, de spierkracht van den hals wapent den breeden snavel; wee den dog, als hij den aanval waagt! Hij vermeestert het nest niet, de beangste moeder geeft den strijd niet op, de liefde voor haar kiemend kroost sterkt haren moed, zij is den vermetelen dog te magtig.

Behoef ik u, na deze schets, den zin van het tafereel uit te leggen? Dat nest is *Holland*, moedig en met kracht verdedigd, in een' der luis-terrijkste tijden van deszelfs bestaan. Laten wij het bijzonder doel van het tafereel ter zijde, nemen wij de fraaije voorstelling in het algemeen: en het onderwerp mijner rede ligt u voor oogen. Ik kom tot u spreken over *de verdediging van den ouden Hollandschen grond*. Dit onderwerp voegt u en mij; wij zijn gezeten burgers van den Staat. Elk onzer heeft zijn huis en have. Elk onzer brengt zijn schot en lot op. Elk onzer heeft zijne regten te verdedigen, zijne vrijheid te handhaven, vrouw en kroost, haardstede en altaar.

Maar past den bedienaar van het gewijde outer zulk eene stof? voegt zij niet beter den staatsman of den krijgsheld? klinkt zij niet te barsch in den mond van eenen leeraar der Christelijke liefde? De kring van denkbeelden, tot het onderwerp behoorende, ligt die niet bui-

ten het stille boekvertrek en den vreedzamen kansel?

Maar die kansel, Toehoorders! staat hij niet op vaderlandschen grond? dat boekvertrek, behoort het niet tot het kostbaarst van huis en have; die leer der liefde, wraakt zij zelfverdediging, predikt zij niet luide de opoffering van het leven voor de broeders, ontleent zij niet, tot aandrang van dien heiligen pligt, al hare kracht uit het verhevenst voorbeeld?

Weg dan met kleingeestige, bekrompene vooroordeelen; op den kansel worde die heilige pligt der verdediging van het Vaderland aangeprezen op den toon, welke dáár voegt. Dit spreekgestoelte staat in den burgerkring, het vordert den eigenaardigen volkston. De aloude gemeenebesten van Griekenland en Italië verzamelden hunne burgers bij duizenden; eng beperkt is hier onze kring, anders gewijzigd is onze staatsvorm, zijn onze zeden; doch het Vaderland, wáár ook, is altijd het Vaderland, en waar het achtbaar Hoofd van den bedreigden Staat, met aanroep van den heiligsten naam, den wapenkreet aanhief; hoe zou dáár die kreet een wanklank kunnen worden in eene vaderlandsche maatschappij? Of is hij niet hoog ernstig die kreet? Daalt zijn toon, en vermindert zijne kracht bij den dag, bij de afwisseling der om-

standigheden bij wapenstilstand of vreemde bemoeijing? Vrees en hoop, Toehoorders! zijn twee zonderlinge hartstogten; het ligt bewogen gemoed opent zich beurtelings voor dezelve; maar de hoop is zoo zoet, zoo rustig, zoo gemakkelijk: de vrees is vol bitterheid, woeling en smart. Maar de vrees is veiliger dan de vaak bedriegelijke hoop; de roekeloozen, die zich het gevaar ontveinzen, komen daarin om. Met voorzienigen blik moet het gevaar in het oog gevat, van alle zijden wel beschouwd, en onwrikbaar worden gadegeslagen, zal het niet verrassen, overrompelen, bederven.

Welaan dan, het ware behoedmiddel tegen het gevaar, de zelfverdediging door burgerwapening, te zamen overwogen als *onvermijdelijke, zedelijke en algemeene* pligt.

Verwacht heden van mij hoogen ernst, zonder sier van woorden; de gelegenheid om tot u, mijne geachte Medeburgers! op dit gewichtig tijdstip te spreken, is mij welkom, dierbaar, heilig; ik reken op uw gezond verstand, bescheiden oordeel, genegen oor, en vaderlandsch hart.

I. Het zoude een belangrijk onderzoek wezen in onze jaarboeken, de geschiedenis na te gaan der burgerwapening. Hare kracht ontwikkelde zich ter herovering van ons onafhankelijk volksbestaan; wien behoef ik die onvergetelijke da-

gen van het jaar 1813 te herinneren, welke de loop der tijden als terug brengt voor den geest? Gij ziet hen nog; onze brave medeburgers, uit Amstels wal met eenen tooverslag het vreemd gespuis verdrijven, den ommekeer van zaken tot stand brengen; de vijandelijke bezetting der naburige vesting beteugelen, en niet weder keeren tot hunne stille beroepsbezigheden, voordat het oude Nederland onder de bescherming van den Souvereinen Vorst, uit Nassaus Stam, veilig was.

Ofschoon met een tegenovergesteld staatkundig doel, ontwikkelde zich vroeger, bij de landing van 1799, op Castricums duin de magt van gewapende burgers, zoo dapper, dat vreemde krijgs-oversten haar huldigden. Ik schroom niet de duizenden te vermelden, naar onze Noord-Hollandsche kust gespoed, en met eer van daar tot hunne haardsteden terug gekeerd, wyl het destijds ook gold de verdediging van den Vaderlandschen grond tegen vreemde overweldiging.

Ik zal met u de drie vroegere eeuwen, die ons brengen tot aan de grondvesting van het Gemeenebest der Vereenigde Nederlanden, niet doorloopen, om voor uw oog de gewapende burgers onzer steden, en de opgezetenen van het land ten reije te voeren; of u te herinneren de

wapenfeiten en veldslagen, waarin zij, óf afzonderlijk, óf in vereeniging met vreemde hulpbenden, door moed, kracht, trouw en volharding, uitstaken; deze korte vermelding moet slechts dienen, om u te leiden tot eene opmerking, waarop het bijzonder in het tegenwoordig tijdstip aankomt.

Na het vestigen van onzen Staat, en bij den toenemenden voorspoed van de zeventiende en achttiende eeuw, leverden de handel en nijverheid, scheepvaart en visscherij aan zoo veel handen arbeid; en vorderden dezelve eene zoo geheel vrije beschikking van persoon, tijd en bezigheden, dat de Nederlandsche burger, bij langen vrede, de behandeling der wapenen ontwendde, het krijgs-rumoer schuwde en liever zijne veiligheid kocht, dan met eigene kracht handhaafde. 's Lands Regering gaf aan de stille, nijvere, huisselijke gezindheid der burgeren toe; de schatkist leverde toereikende middelen tot bezolding van vreemd krijgsvolk; onze dienst was gezocht bij Duitschers en Zwitsers: de rustige inwoners lieten deze gaan en komen zonder er naar om te zien; onze grenssteden alleen hadden bezetting; binnen in het land, behalve in de hofstad, zag men geene krijgslieden; ongaarne werden dezelve binnen gelaten; noode in gezelschap geduld; de veiligheid bij nacht

was in onze binnensteden ligt te bewaren; en het geweer werd in de handen van den arbeiderman nooit, het jachtroer alléén bij den adel, of de vermogende landbewoners en de jagtbedienden gezien.

Zoete, gulden dagen mijner jeugd! hoe verrijst gij voor mijne verbeelding! Dagen van onbekommerd levensgenot, waarin men van krijgsumoer niet anders vernam, dan in een enkel nieuwspapier, even onverschillig ter neder gelegd, als opgenomen. De krijg toch was zoo ver van onze vreedzame landpalen verwijderd, dat men er geen' kommer van had.

Intusschen naderden vast voor ons destijds zoo gelukkig Vaderland dagen van beproeving; uitwendige aanval, inwendige staatsgeschillen, vreemde overheersching, eindelijke opheffing van ons volksbestaan. Onder zoo groote veranderingen, als in de staatsgesteldheid der onderscheiden volken door opgevolgde omwentelingen werden te weeg gebragt, is er ééne bijzonder merkwaardig, waarop ik zoo even doelde, en die regtstreeks behoort tot mijn onderwerp, namelijk het langzamerhand volkomen afschaffen van vreemde krijgslieden, en het vestigen van eenen staat van gewapende dienst, geëvenredigd naar de behoefte, afwisselend in wapenhandel en nijverheid of akkerbouw; eene

dienst, waartoe straks, bij grooter uitbreiding van het Nederlandsch grondgebied, en meer dan verdubbelde bevolking, door jaarlijksche ligting, de manschappen ligt te vinden waren.

In dezen stand van zaken, na vijftien jaren van vereeniging, vrede en uiterlijke rust, barst een opstand uit door geheel het zuiden van het Rijk; landgenooten, onder een vermengd, in hetzelfde leger, in de vestingen, in de steden, worden onze vijanden; bestoken ons, tot noodweer gedwongen, ongelijk in getal, door list, verraad en geweld; onze naaste bolwerken, als bijna nutteloos geworden, zijn onbezet, onverweerd, onvoorzien; en ons oude Vaderland ligt open en bloot voor de toemelooze woede van het oproer, de vrijbuitery, en de roofzucht, tuk op plundering, ter voeding en kleeding van eenen berooiden hoop gelukzoekers, vreemdelingen en moordenaars.

Toehoorders! aan gewapende tusschenkomst der Bondgenooten schijnt naauwelijks te denken; al scharen zich hier en daar elders afgedankte Zwitsers of Pruisen, vrij van dienst in hun eigen Land, onder onze dunne gelederen; wanneer wij ons zelve niet helpen, is er geene redding, geene uitkomst; en het oude Vaderland wordt aan de gunst of ongunst, aan de onzekerheid der wisselende volksleiding, aan de lang-

wijlige beraadslagingen der vreemde Mogendheden; aan tegenstrijdig belang, staatzucht en overwigt van magt ter prooi gelaten. Gezwegen nog van zoo veel raadselachtigs, als waardoor onze toestand al meer en meer ingewikkeld en hagchelijk is geworden; gezwegen van het openbaar vertrouwen zoo jammerlijk geschokt.

Behoef ik meer bewijs, hartstogtelijken aandrang, scherper tinten, donkerder kleuren om u onzen toestand te schetsen? Is het waarheid al wat ik sprak, wezenlijkheid, al wat ik voorstelde; en is dan niet de burgerwapening *onvermijdelijk*?

Medeburgers! bij 's Konings wapenkreet, bij de roepstem des Vaderlands, bij den nood van zelfbehoud, betuig ik het u; wanneer wij de wapenen niet opvatten, wie zal ze voor ons opnemen? Roept de zwaan, in het straks geschetst tafereel, vreemde of gehuurde vogels op tot verdediging van haar eigen nest? Staat zij niet *alleen* beschermend over het dierbaar gebroed? spant zij niet moedig in al de krachten, gebruikt zij niet al de wapenen, die de Natuur haar gaf? Zal dan de redelijke mensch niet leeren van het redelooze dier? Of is er eenig voo- wendsel, schoonschijnend genoeg; eenige reden, wigtig genoeg; eenig beletsel, zwaar genoeg, om op te wegen tegen de *zedelijke* verpligting, welke ik heb te betoogen?

II. *Zelfbehoud en verdediging van het eigendom* zijn het niet oorspronkelijk in ons gelegde neigingen, tot onze natuur behoorende; welke wij daarom ingeschapen noemen; die tot natuurdriften worden verhoogd, en bij den redelijken en zedelijken mensch door edeler gevoelens moeten geleid en versterkt worden?

Is het Vaderland een ijdele naam, of zult gij, onder den schijn van wereldburgerschap, uw Vaderland vinden, dáár, waar gij het wel hebt; en uwe betrekkingen uitbreiden, om dezelve te ligter te verzaken? Waar onze wieg en bakermat stond, waar ons graf gegraven is; waar wij geen voetstap zetten kunnen, of de grond is doorweekt van der vaderen bloed; de plaats, waar onze school, ons bedehuis, ons huwelijksbed, de veege sponde onzer ouderen, en de tafel staat, om welke wij dagelijks onze kinderen en huisgenooten, bij feestgenot onze bloedverwanten en vrienden vergaderen; waar wij werk en brood, wetenschap en kennis, handel en nijverheid vinden, ja alles, wat de zinnen streelt, den geest verlicht en met kennis voedt, het hart veredelt, den omgang beschaaft en veraangenaamt, is dáár niet ons Vaderland? Het zij dat eene lange reeks van geslachten, of gastvrije herbergzaamheid, of eerlijk belang, of zucht tot vrijheid, orde en onafhankelijkheid

ons dit gezegend Land tot Vaderland maakten; ontstaat niet uit gevoel van eer, uit dankbaarheid, uit liefde, de pligt, welken ik aandring: is die niet hoog *zedelijke* pligt? Toehoorders! volgt uw godsdienstig gevoel, hoe ook geleid, mijne aandrift, in het diepst der borst ontgloeid, vergunt mij dan ook hier te doen hooren de gewijde godspraak in het groote gebod der liefde; en u te wijzen op de tranen, door den besten der menschen gestort over stad en tempel; en u te herinneren de teederste ontferming, welke, onder het roerend beeld eener klokken, die hare kiekens verzamelt onder hare vleugelen, de inwoners der heilige stad, tegen den naderenden ondergang wilde beveiligen.

Van waar toch, van waar anders, dan uit gevoel van pligt, die edele geestdrift, die jongelingen en mannen, zonen en vaders, leeraars van allen rang, helden, grijs geworden in den krijg, en rustende op hunne laauweren, reeds heeft weggevoerd tot aan, tot op onze oude grenzen?

Is het niet bij elk, die ernstig denkt, diep gevoelt, eerlijk handelt, vlijtig werkt en bij gade en kroost leeft, of het ouderlijk dak bovenal waardeert; is het niet het diep gevoel alleen van pligt, dat alles deed verlaten, om, getrouw aan den Koning, het Vaderland te hulp te snellen?

Die zelfopoffering, dat verzaken van rust, gemak, veiligheid, letteroefening en dagelijken arbeid, is het zoo ligt, vooral op den duur en wanneer het er op aankomt?

In geene omstandigheid onzer latere Geschiedenis, zag men bij aanzienlijken, vermogenden, geletterden, beschaafden eene zoo algemeene deelneming ter verdediging van het oude Vaderland. Deze opmerking verdient te worden nagedacht; zij pleit voor de degelijkheid van het tegenwoordig geslacht, voor den hoogzedelijken en godsdienstigen zin, welke van ons, Gode zij dank! nog niet is geweken; die edele geestdrift vrijwaart ons tegen vreemden laster, partijdige verguizing en miskennenden volkstrots.

Maar, zegt men welligt, wapenhandel en zedelijkheid laten zich in eene redevoering beter vereenigen, dan in de wezenlijkheid. Hoe! bezit gij dan alleen afkeer van alle buitensporigheid in woorden en daden, gij die meent, dat onder de wapenen geene zedelijkheid bewaard, geene godsdienstigheid behouden blijven? Of zijn de verleidingen tot drank, spel, ontucht en brooddronkenheid in eene vesting of in het leger zoo overvloedig, als hier in eene groote stad? Schuilt hier het misdrijf niet veilig onder de menigte, biedt zich verboden wel-

lust hier niet alom schaamteloos aan, en is het niet alléén de vreeze Gods, en het diep besef van de alomtegenwoordigheid des Allerhoogsten, welke de zedelijkheid onderschragen, en voor afdwalingen beveiligen kan? Waant men, dat, bij een stil, eentoonig leven, bij gemak en weelde, de onschuld en vroomheid, onder gestadig vermaan en bespiedend oog, ongeschonden blijven? Vraagt het den eerlijken jongeling, die van schijnheiligheid en vermomming een' afkeer heeft, en laat hij u zeggen, wat hem terughoudt van het kwaad, en zijnen voet bevestigt op het moeilijk pad van deugd en wijsheid. Vraagt het den braven krijgsman, die zijne dienstjaren getrouw volbragt, en zijne krijgsplichten loffelijk vervuld heeft, en in het burgerlijk leven terug keert. Vooroordeel alleen, weekelijkheid, overdrevene teederheid, gebrek aan menschenkennis doen uitvaren tegen de verleidingen van het krijgsleven. Ligchaams oefening, tucht, ondergeschiktheid, dagelijksche vermoeijng doen spoedig en gerust inslapen op het harde leger, bevorderen de gezondheid, en stevigen de mannelijke kracht. Het gevaar, dat altijd en van alle zijden nabij is, houdt waakzaam; nood leert bidden; pligtsbetrachting geeft een zedig zelfvertrouwen, en het gevoel der afhankelijkheid van hooger bescherming sterkt

het ootmoedig geloof. Onderlinge behoefte verbindt den krijgsman aan zijn' medgezel; gelijke behandeling fnuikt den trots; gelijke kleeding bedekt het onderscheid van geboorte en staat; en in de ure des gevaars is men te meer vereenigd, naarmate men sterker gevoelt, dat eendragt magt maakt.

Onvergetelijk uur, waarin ik met duizenden mijner stadgenoten, in digte drommen, onze Amsterdamsche jongelingen en mannen, ernstig en welgemoed, uitgeleide deed tot buiten stads-poort! Hoe velen, dacht ik, waren er onder deze sterkgespiede bevolking uit te rusten, ter we- ring van het dreigend gevaar! Hoog klopte mij het hart in den boezem. Is het nood, op duizenden dezer mannen mag het Vaderland rekenen; braaf en getrouw zijn Amstels burgers aan het Vaderland, aan den Koning. De minste kreet, die oproerig luidde, met hoeveel geestdrift werd hij niet gewroken! Moest niet eighendunkelijke bestraffing met kracht worden tegengegaan? De rust en veiligheid in deze groote stad, bij dag en nacht, ongestoord genoten, zijn zij niet treffende bewijzen van het gezond verstand der menigte, door gepast onderwijs gestevigd! hoe treffend toont zij niet al de gevaren in te zien der wanorde en regeringloosheid, hier, waar elk eenig eigendom te verlie-

zen, waar elk goed en bloed te beschermen heeft, en haardstede en altaren weet te waarderen, hier is een leger op te rigten, groot en sterk genoeg, om, in vereeniging met de talrijke benden der andere getrouwe gewesten, het hoofd te bieden aan roekelooze muitelingen; om eenen vreemden berooiden hoop af te weren, die zoo gaarne tot in het hart van het rijke Holland, onder schijn van weêrwraak, stelen, branden en moorden zou.

III. Toehoorders! is nu de burgerwapening hoog zedelijke pligt, hoe kan er dan twijfel ontstaan omtrent hare algemeenheid? Zou dan eene vergelijkende berekening onevenredigheid kunnen aanwijzen tusschen de gewapende burgermagt van eenige stad in het oude Vaderland, en derzelve bevolking? Welk Amsterdammer zou de ongunstige uitkomst zulk eener berekening voor de stad kunnen dulden? Zou zij in waarheid bestaan? Losse dit vraagstuk op wie kan. Gebrek aan geestdrift bij de bevolking zelve kan er zeker niet zijn, dat bewijst het aantal vrijwilligers, die reden genoeg hadden aan te brengen ter versoening. Of wordt die geestdrift gematigd door zoo menige belemmeringen, plaatsvervanging, vertraging, afwijzing, waar bescheidenheid en te gemoetkoming verwacht moesten worden; onzekerheid

van den gang des bestuurs; onwisheid van ons aanstaand lot, dat af te hangen schijnt van Bondgenooten, welke, gelijk altoos, ook nu hun eigen belang het allereerst zullen beoogen, en niet vergeten kunnen, hoe ~~groot~~ eenmaal het kleine Nederland was door vrijheid, koophandel, landbouw, scheepvaart en eendragt.

Medeburgers! Met wat regt zouden vreemden beschikken over het oude Gemeenebest der Vereenigde Nederlanden, dat zijn eigen volksbestaan herwonnen, zich zijnen eigen Vorst gekozen, goed en bloed heeft opgeofferd voor zijne andermaal bedreigde onafhankelijkheid? Berust dan in grooter uitgebreidheid van grondgebied, of getal van bevolking, het regt om de natiën te verdeelen, te verspreiden, te drijven als eene kudde schapen?

Is er in Amsterdam geen geld genoeg om wapenen te betalen; zijn er geene kooplieden genoeg, om die te ontbieden; heeft men ons nog iets te vergeefs gevraagd; worden niet reeds verminkten in den strijd tegen oproer en geweld ondersteund, en weduwen en weezen geholpen; hebben uitgetrokken vaders van huisgezinnen niet de geruststellende zekerheid mede genomen, dat hunne stadgenooten zorgen voor achtergelaten gade en kroost; was de intekening niet ruim; waren de bijdragen van minvermogenden en van dienstboden

niet mild, uit godsdienstige dankbaarheid, christelijk gevoel en liefde voor Stad en Vaderland?

Waar het de hoogste belangen van dat dierbaar Vaderland geldt, heeft elk burger van gezond verstand, en die schot en lot betaalt, het onbetwistbaar regt van vrij onderzoek en bondig oordeel. Het groote vraagstuk is door het algemeen gevoelen van het volk der oude Vereenigde Gewesten, en de stem zijner vertegenwoordigers beslist. De afscheiding bestaat. De Koning zelf heeft haar erkend. Tegen elken twijfel deswege druischt onwillig aan het verstand, het gevoel, de ondervinding, de eer, de liefde tot het oude Vaderland. Voor den Vorst, in volkomene vereeniging met hetzelfde, gloeit liefde in het eerlijk hart; wij schenken ons vertrouwen niet ten halve; opofferingen, ja, wij zijn gereed, maar weten willen wij waarvoor; oudvaderlandsche trouw zij onze waarborg; openbaarheid vergezelle haar; eenvoudigheid, zuinigheid, verantwoordelijkheid en kracht van bestuur, zij alleen kunnen het vertrouwen vestigen, het crediet doen herleven, de schatkamers ontsluiten, en ons onafhankelijk volksbestaan verzekeren. Wij zijn met ons kleine Land te vrede. Men late ons vrij, met gezetheid, kalmte, rust, naar onzen landaard, met onze zeden en gewoonten werken; hande-

len, varen en bouwen; en wij misgunnen geen volk der aarde eenig voorregt.

Maar men beschikke over ons niet eigendunkelijk; men rande onze grenzen niet aan; de Hollandsche Leeuw zetelt zich in zijnen ouden tuin; de pijl-bundel zij dunner — wanneer de band hecht is, wordt die oude bundel onverbreekbaar; en nog kan het zijn: »Eendragt maakt magt.»

Verlangt gij dit, brave Medeburgers! verlangen dit met ons de duizenden, die deze stad, de twee en een half millioenen, 'die den ouden Staat bevolken, wel dan, drukt dat verlangen uit, bescheiden, bondig en met kracht. De Staatswet worde gewijzigd naar onze tegenwoordige behoeften, redelijke wenschen en ware belangen!

Vóór zeventien jaren kwaamt gij de Mogendheden vóór; gij riept van de oevers der Theems Oranje terug; de Dam en het Paleis daverden op hunne pijlers, bij Amstels eerste welkomstgroet aan Neêrlands Vorst; hier werd Hem de hoogste magt ogedragen; hier in den tempel, waar RUITERS assche rust, in het gewijde koor, zwoer Willem I zijnen plegtigen eed. Elke dag van deze maand brengt gewigtige herinneringen aan. Het zij niet te vergeefs dat wij eens de hagchelijke kans hebben gewaagd! Nu of

nimmer. Doch waartoe voert deze uitboezeming? Tot den gebiedenden pligt der burgerwapening, *meer algemeen*, meer *volkomen*, zoo als het was bij onze Vaderen, wanneer zij strenden voor haardsteden en altaren, voor de vrijheid en het onafhankelijk volksbestaan.

Of meent gij, dat Europa het oog niet meer op u gevestigd houde? Van vreemden laster zuivert ons eenmaal de onpartijdige Geschiedenis. Maar hoe zijn wij eerbiedwaardig geworden in het oog der volken, na meer dan een vierde van eene eeuw door burgertwisten geschokt, door buitenlandsche list beroofd, door dwingelandij verzwolgen te zijn? Hoe? Door zelve onze boeijen te slaken, en het oppergezag te vertrouwen aan het oude Stamhuis.

Een grijze held en wakkere zeelieden bestrafden reeds het miltziek rot, verraad en moord: en de Schelde kondigt den volken der wereld den alouden roem van onze vlag. België is opgeroepen voor de regtbank der waarheid en der gerechtigheid; maar ook het oude Nederland wordt gadesgeslagen met angstige verwachting. Zullen wij dalen of rijzen in het oordeel der volken? Zullen wij een rein geweten bewaren, of moet schaamte ons aangezigt bedekken, wanneer wij door onze schuld verloren

zullen hebben wat ons rest? Toonen wij ons de achting van Europa waardig door achting voor ons zelve! En die achting gronde zich op goed beraad, kracht van daden, en onbeperkte opofferingen! Medeburgers! wat is geld en goed, zonder Vaderland? Wat is een volk zonder eer? Waar zetelt de vrijheid, dan in de wijkplaats van verlichting, zedelijkheid, eendragt en godsvrucht?

Ja, ik noem haar luide die schutsvrouw van ons volk. Godsvrucht is de hechte steun van ons volksbestaan. Zoo was het oudtijds, zou het nu nog zoo niet wezen?

Of voert de nood ons niet tempelwaarts, verhoogt niet het gevaar den godsdienstigen zin; geeft het niet kracht aan het gebed, tranen aan het berouw, toon en klank aan het gezang, sterkte aan de deugd, innigheid aan de liefde? Dáárvoor zij den Allerhoogste lof en dank! En wilt gij, Stadgenooten! het bewijs van de kracht eens godsdienstigen bestaans; laat mij u, aan de hand van eenen eerwaardigen getuige, overvoeren in Antwerpen, die stad van verschrikking, onder het gebulder van het geschut, het gefluit der kogels, het geknetter der bommen, en de uitbarsting der vlammen; laat mij u dáár van eenen Belg doen hooren de taal der angstige wroeging, die kortelings nog was de taal

van ongelooft en losbandigheid. Hoe hechtte zich de roekelooze, bij de vrees voor het keeren der oorlogskans, bij de ontveinsde schuld van verraad en moord, hoe hechtte hij zich aan den weerloozen man, die moedig overal verkondigde het woord van God en den Zaligmaker der wereld! Doch, keert u af van den verslagen' woestaard, om het oog te vestigen op eenen anderen aanvoerder van het oproer, die in het redden van zijne benarde tegenstanders gekwetst, verminkt, vervolgd; in het beschermen van onschuldige vrouwen, kinderen en grijsaards vergoeding vond voor zijne schuld, terwijl hij het smeekend oog vestigde op het heilig beeld van den gezegenden Verlosser.

Vat nu moed, Toehoorders! volgt nog eens den leeraar, en treedt met hem, in dat uur der verschrikking, het gasthuis binnen, waar de verminkten in doodsangst uit hunne kribben waren gekropen, om veiligheid te zoeken tegen den verdelgenden slag der bommen; plaatst u aan de sponde van eenen Hollandschen krijgsman, die kalm den dood afwacht op zijne eenzame legerstede; die met veege lippen vermeldt, hoe hij in het Euangelium van Lucas het verhaal nog eens had gelezen van Jezus sterven; de Zaligmaker, zeide hij, had voor zijne vijanden gebeden, voor hem, armen zon-

daar, zou Jezus ook wel bidden; in die stille deemoedige verwachting wenschte hij nog eene laatste voorbedding, en stierf getroost. Ziedaar ongelooft en vrijgeesterij, in de ure des gevaars, gesteld tegen over de kalme gelatenheid der eenvoudige godsvrucht.

En nu, wat is het besluit? Dat wij, geen van ons allen, zonder een hecht geloof, bestand kunnen zijn tegen de kracht van het geweten, ontwaakt in de ure des gevaars; dat er geene bijzondere vrijheid bestaat zonder de waarheid; dat godsvrucht en deugd alleen de hechte steunsels zijn der zedelijke en burgerlijke vrijheid; en dat onderwerping aan het hoogst gebod alleen ons gewent aan getrouwe pligtsbetrachting, terwijl de hooge moed van het bevredigd geweten, bij de wisselende kans ook der heiligste zaak, ons de toekomst rustig te gemoet voert, en waarborgt tegen zelfverwijt en schande.

Toehoorders! op elk onzer rust eene groote verantwoordelijkheid, als burgers van den Staat. Ontveinzen wij ons die verantwoordelijkheid niet; ernstig, hoog ernstig is onze toestand; de roekelooze is gelijk aan hem, die daar slaapt op den top van eenen mast, in het holle der zee. Wie het gevaar veracht, voorbijziet, verbeuzelt, komt in het gevaar om.

Waken wij dus allen. Te wapen al wie

kracht in de spieren, al wie moed in het hart heeft! En nadert de nood, zoo volgen de scharen der burgers elkander, en niemand blijve achter, waar het geldt Vrijheid, Vaderland en Koning!

